

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

uitleg verdiend. Verder voor hem slechts complimenten. Zijn boek is een wegwijzer en een schatkamer tegelijk. Hij ordent, verfijnt en systematiseert Lacan, zodat losstaande theorieën binnen een kader terecht komen. Het resultaat is een dwingend betoog, dat ondergaan moet worden; desnoods om er zich van te kunnen bevrijden.

De zin van wanen

Bespreking van

Murray Jackson & Paul Williams (2007). *Unvorstellbare Stürme — Eine Suche nach Sinn in der Psychose*. Supplement 22 van het *Jahrbuch der Psychoanalyse*. Stuttgart: Frommann-Holzboog. ISBN 978 3 7728 2429 6, 259 pp., €52,-

GERTIE BÖGELS

Unvorstellbare Stürme is de Duitse vertaling van *Weathering the storms — Psychotherapy for psychosis* van de psychiater en psychoanalyticus Murray Jackson en de antropoloog en psychoanalyticus Paul Williams. De auteurs hebben een grote ervaring in interview- en gesprekstechniek bij de behandeling van patiënten met psychotische toestandsbeelden. Beiden waren jarenlang werkzaam aan vooraanstaande psychiatrische instituten in Londen, zoals het King's College Hospital en het Maudsley Hospital. Van deze ervaringen wordt de lezer hier op zeer professionele wijze deelgenoot gemaakt.

Het belang van het boek is gelegen in het feit dat het de neerslag is van psychoanalytische inzichten in diagnostiek en behandeling van psychotische stoornissen, een belangrijk veld van onderzoek, dat in de loop van enkele decennia verduisterd dreigde te raken door biologische en cognitief-therapeutische methodieken. Juist vanwege deze paradigmatische verschuiving van de psychoanalytische oriëntering naar een meer

materialistische visie op de psychiatrie is dit boek te beschouwen als een historisch document. Het legt de ontwikkeling vast van de psychoanalytische wetenschap op het gebied van de psychiatrie in de jaren zestig tot tachtig van de vorige eeuw. Het zou vanuit deze positie een brugfunctie kunnen vervullen naar de nieuwe ontwikkelingen, waarin de psychoanalytische visies op de klassieke psychiatrische ziektebeelden nauw aansluiten bij de recente neurologische bevindingen. De auteurs pleiten ook nadrukkelijk voor een interdisciplinaire aanpak, waarbij de psychodynamische behandelvorm een unieke aanvulling biedt op farmacotherapie, cognitieve therapie en moderne methoden van stressmanagement. Vanuit de psychoanalytische theorievorming vanaf Freud via Klein, Bion, Rosenfeld en latere auteurs wordt getracht de zin en betekenis te zoeken achter de ogenschijnlijk betekenisloze symptomen van wanen en hallucinaties, maar ook naar de diepere gronden van zelfdestructief gedrag als automutilatie, zelfintoxicatie en zelfverbranding. De auteurs willen laten zien dat alle psychotische patiënten kunnen profiteren van een psychoanalytische benadering en enkelen ook van een individuele psychoanalytische therapie, mits goed geïndiceerd.

Behalve de beschrijving van het therapeutische milieu van deze psychiatrische afdeling van het Maudsley Hospital worden zes voor psychotische stoornissen kenmerkende ziektegeschiedenissen, zoals paranoïde schizofrenie, catatonie, psychotische anorexie en manisch-depressieve stoornis, volgens een identiek stramien weergegeven. Wat didactisch bijzonder goed werkt, is de opbouw ervan: enkele verbatim verslagen van een indicatiegesprek van drie kwartier worden gevolgd door een verbatim verslag van de teambespreking, de therapeutische indicatieoverwegingen, bevindingen van de contactpersoon, theoretische beschouwingen over de casus door de supervisor, een verslag van het beloop en de follow-up na een aantal jaren. De letterlijke weergave van

de gesprekken geeft een aangrijpende ervaring tijdens het lezen. Uit de vaak dramatische ontwikkelingen in het verwerven van wederzijds vertrouwen blijkt hoe zwaar het valt de psychotische taal te gaan verstaan om vanuit de realiteit van het waansysteem te pogen de werkelijke emoties bereikbaar te maken. Maar ook hoe zwaar het voor beide partijen valt om de psychotische overdracht en tegenoverdracht te ondergaan. Het is uniek om toch niet gemakkelijk te bevatten begrippen als 'projectieve identificatie', 'fragmentatie', 'depersonalisatie' en 'psychotische overdracht' als het ware aan den lijve te ondergaan.

Een bijzondere toevoeging bij deze Duitse vertaling is de informatieve proloog. Twee Stuttgarter psychiaters-psychoanalytici beschrijven de geschiedenis van het samengaan van psychiatrie en psychoanalyse, en duiden aan hoezeer de verhouding tussen de beide vakgebieden gekleurd en bepaald is door de ontwikkelingen in de algemene politieke geschiedenis van het Westen. Niet alleen het nationaalsocialisme met zijn vervolging van de psychoanalyse als joodse wetenschap, maar ook — en wellicht niet zonder samenhang — de strijd tussen de materialistische geneeskunde en de psychodynamische zienswijzen heeft de ontwikkeling van de psychiatrische behandeling beïnvloed.

Zoals Bentinck van Schoonheten (2009) schrijft, lezen de Duitsers blijkbaar geen Engels meer, maar misschien voorziet een vertaling als deze voor de groeiende groep studenten afkomstig uit Duitsland die in Nederland hun studie of opleiding volgen opnieuw in een behoefte. Naast een uitstekende bronvermelding bevat het boek — handig niet alleen voor minder ingewijden — een helder geformuleerde lijst verklaringen van de gebruikte technische termen. Goed verzorgd is het zakenregister, het namenregister en de bibliografie. Dit boek, te beschouwen als een praktisch handboek voor psychodynamische behandeling van psychotische toestandsbeelden,¹ geeft allen die dit werk van de therapeuti-

sche gemeenschap willen hervatten een belangrijke voorbereiding op wat hun aan *unvorstellbare Stürme*, te wachten staat.

Noot

- 1 De term 'toestandsbeeld' is ontleend aan het klinisch-psychiatrische diagnostische systeem dat de Amsterdamse zenuwarts en psychoanalyticus Silbermann in zijn dissertatie (1970) verdedigde: het CHAM-systeem. De eerste — nog steeds geldende — stelling bij dit proefschrift luidt: 'In de psychiatrie wordt vaak meer gediagnosticeerd en geclassificeerd dan op grond van de beschikbare kennis verantwoord is.'

Literatuur

- BENTINCK VAN SCHOONHETEN, A. (2009). Bespreking van C. Frank, L.M. Hermanns & H. Hinz (red.) (2007). *Jahrbuch der Psychoanalyse*, 55. *Tijdschrift voor Psychoanalyse*, 15, 65-66.
- SILBERMANN, R. (1970). *CHAM, een systeem voor de classificatie van psychiatrische toestandsbeelden*. Amsterdam: Excerpta Medica Foundation.

Een nieuwe Ferro

Bespreking van

Antonino Ferro (2008). *Mind works — Technique and creativity in psychoanalysis*. The New Library of Psychoanalysis. Londen: Routledge. ISBN 978 0 415 42992 4, 240 pp., £ 22,99

MARC HEBBRECHT

Tijdens het laatste IPA-wereldcongres te Chicago was Ferro andermaal de grote publiekstrekker. Zijn lezing, die gepubliceerd is in het aprilnummer 2009 van de *International Journal of Psychoanalysis*, geeft een overzicht van zijn klinische theorie in een notendop. Ook met behulp van mijn eerdere recensies in dit tijdschrift kan de lezer zich een eerste indruk vormen van Ferro's opvat-